

Felvidéki Híradó.

P O L I T I K A I H E T I L A P

Előfizetési árak:

Egész évre	8 kor.
Fél évre	4 "
Negyed évre	2 "

Egyes szám ára 20 fillér.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőségre, a hirdetési és előfizetési pénzek a kiadóhivatalt czimezve Turóc-Szent-Mártonba küldendők.

— Hirdetések legutányosabban, árszabály szerint. —
Lapunk számára hirdetéseket — eredeti árakban — minden bel- és külföldi hirdetési iroda elfogad.
Nyitlert soronként 40 fillér.

A népoktatási törvénytervezet és a nemzetiségi kérdés.

Turóc-Szent-Márton, június hó.

(F—) A nemzetiségi ügy minden barátja feszült érdeklődéssel követte e hó elején azon anket tanácskozásait, mely Berzeviczy Albertnek a népoktatási törvények reformálása tárgyában kidolgozott törvénytervezete felett volt hivatal véleményét mondani.

A szakképzettségnek és a tudománynak minden árnyalatához tartozó kiváló szakferfiak gyülekezete alapvető elveiben, főlépítésében egyaránt helyesléssel fogadta a javaslatot s csak a részletek tekintetében merültek fel némi kiegészítést óhajtott indítványok.

A nemzetiségi sajtó ellenben szörnnyű javveszélésben tört ki a törvénytervezet felett, mely pedig abszolúte nem támadja meg a felekezeti iskolatörvény jogait, csupán a visszavételüket szünteti meg s az állományelvnek, a magyarnak tekintélyét védi.

Berzeviczy Albert közoktatási miniszter ur miniszterségének mindenestre maradó emlékét állította fel ebben a javaslatban s a mellett igen üdvös, igen szükséges munkát végzett; ami pedig úgy az anketezők, valamint a magyar közvélemény magatartását illeti, az a lelkes érdeklődés netovábbja volt.

Azonban talán nem leszünk túlságos pesszimisták, ha azt mondjuk, hogy Berzeviczy javaslata úgy hatott a magyar közvéleményre, mint mikor valaki valami nyomasztó mulasztásának és felelősségének terheit könnyíthet egy kicst.

A magyar közvélemény már kezdi érezni, hogy egy feje felett a tető s bár még nem „ér rá” azt olgatozni, de készséggel adja beleegyezését ahhoz, hogy segítsenek rajta.

Berzeviczy törvénytervezete nyomán felélegzett a háza, hogy no most már mégis történik valami, már nem kell aggodni s ha e javaslatot lelkesen megjeleneztük, elfogadtuk, akkor ismét nyugodtan alhatunk.

Pedig voltaképpen ami a népoktatási törvénytervezet illeti, az csak azt jelenti, hogy a közoktatási miniszter tudja kötelességét, ő a maga részéről igyekszik nemzeti politikát csinálni s ami az ő hatáskörébe tartozik, azt megteszi, amde ezzel még nem oldottuk meg a nemzetiségi kérdést s igen nagy baj volna, ha nyomában ezen üdvös közoktatási munkának ismét a neubianomság és téltenség következne.

A közoktatás magyarra tétele csupán egyik igen fontos módja és ága a nemzetiségi kérdés kezelésének, melyen kívül még számtalan ágazati vannak e kérdésnek, melyek egyikét sem szabad elhanyagolni.

Az iskola igen sokat tehet, de minden jó eredmény elvész, ha nem támogatja azt minden oldalról egy olyan öntudatos nemzetiségi politika, mely a közélet minden ágába s minden megnyilatkozásába beléviszi a nemzeti gondolatot.

Ma p. o. a nemzetiségi kérdés szempontjából közgazdasági téren talán még sürgősebb feladatok várnak megoldásra, mint a közoktatás téren.

Egyrészt a kivándorlás és a kivándorlás okainak megszüntetése, másrészt a nemzetiségi pénzügyekelt ravasz magyarellenes birtokpolitikájának ellensúlyozása például mind a nemzetiségi kérdés körébe vágó dolgok, melyek közgazdasági téren oldandók meg.

De apró eszközökkel lehetetlen nagy eredményeket elérni s ennek tudatára jutva, ma már mind sürűben merül fel a politikai élet terén s a magyar publicisztikában is Beksis Gusztáv magyarszabású földbirtokpolitikájának emlegetése.

Ez az alföldi kötött birtok-kolosszusok szétörlesztésével és a hitbizományoknak az erdős periferiákra való áttételével első sorban a kitűnő alföldi magyar faj megerősítését czélozza s egyben a magyar uradalmak és uraságok révén a határszéli nemzetiségek lakta vidékekre is magyarisító befolyást óhajtat vinni.

E kettős befolyással egyszerre hatalmas lökést adna egy a magyarság emelkedésének, mint a magyarisításnak.

Mert egyrészt az alföldi magyarság földhöz jutna, boldogulna s kifejethetné expansív erejét s magyar rajokat bocsátana szerte az országba, másrészt a határszéli tót, oláh vagy ruténi, a hegyvidéki ipart űző nagy magyar uradalmak révén keresethoz jutna, magyarisodnék s kiszabadulna az apró városok nemzetiségi intelligenciájának s pénzügyeinek karmái közül.

Főleg azonban az alföldi magyarság emelése lenne értékes része ennek a magyarszabású birtokpolitikának, mert csakugyan képtelen dolog a nemzetiségeket magyarisítani akarni, mikor a legjobb magyarságot pedig pusztulni engedjük. Ez nem nemzeti politika. Az alföldi magyarság pedig pusztul, mert az óriási kötött birtok-kolosszusok utját állják földszerségi törekvésének.

Ez meghívítja kedvét, erejét, fogyasztja számában, kivándorlásra készíti, gátolja szaporodását s az internacionális szocializmus karjaiba kergeti. Bármily szorgalmas, nem szerezhethet földet magának, míg a tót az Amerikában szerzett dollárokat gat nélkül vásárolja össze az egész Felvidéken, a román pénzügyzetek pedig a magyar birtokokat mind oláh kézre jatszák Erdélyben.

Hát ilyen viszonyok között hiába tanítunk magyarul az iskolában, amde egy hatalmas, tudatos közgazdasági, közigazgatási és birtokpolitika támogatása mellett aztán sokat használhatnak az iskolák is, melyek ma egymagukban sok esetben csak hiábavaló erőlködést fejtenek ki.

Különösen pedig akkor használnának, ha a közoktatási politika nemcsak a népoktatás államosítása felé törekednék, de keresztülvinné a középiskolák államosítását, mert a nemzetiségi gimnáziumokban és tanítóképzőkben — tudunkkal és belegegyeztünkkel — nevelik a legveszedelmesebb magyargyűlölő nemzetiségi intelligenciát. Már pedig a nemzet gerince az intelligencia s ezért ma még fontosabb, hogy az legyen egységesen magyar, mint hogy a tömegek magyarul tanuljanak valami keveset, eredmény nélkül.

Erről különben már beszéltnék volt e lap hasábjain.

A pánszlávizmus kérdése a Házbán.

Az idők jelének tekintjük és velünk együtt bizonyára mindazok, akik a felvidéki nemzetiségi kérdéssel foglalkoznak, hogy a költségvetés tárgyalása alkalmából évről-évre felmerül a felvidéki pánszlávizmus kérdése. Jele az annak, hogy ez a kérdés már megérett arra, hogy ezzel az országos közvélemény és maga a kormány is behatóan foglalkozzék.

Amiket Victorisz Miklós orsz. képviselő beszédében elmondott, azt lapunk hasábjain sokszorosan szellőztettük. A beszéd elmondásával azonban így is hazafias és nagy szolgálatot tett az ügynek, mert hozzájárult a kérdés ébrentartásához, amelynek megoldása most már soká nem késhetnek.

Victorisz beszédét aktuális voltánál fogva egész terjedelmében adjuk a következőkben:

T. képviselőház! Oly kérdéssel kívánok a t. ház becses ügödelméhez, de meggyőződéseim szerint szűkszerűleg behatóan foglalkozni, mely 87 óta, vagyis azon időn belül, hogy ezen háznak tagja lenni szerencsés vagyok, a maga részleteiben többször felmerült, az 1902. évi költségvetés tárgyalása alkalmával Hodossy Imre igen t. képviselőtársam által, egy történelmi fejlődését illetőleg, mint még inkább jogászai szempontból a t. képviselőtársamtól megszokott alaposággal megvilágított; de úgy, miként az a felvidéki magyarság és tót anyanyelvű község ma még a hazafias és gondolkodó részének a lelkeiben óhajképpen él, még alaposan tárgyalva nem lett.

Es ha mint felvidéki képviselő magamat nemcsak hivatal, de sőt kötelezve is érzem, a t. házat az ugynevezett — és ezen szóra kiváló súlyt helyezek, minék magyarázatát a továbbiakban meg fogom adni — tót nemzetiségi kérdés tekintetében még tüzesebben tájékoztatni, ez indoklását abban találja, hogy a pánszláv agitációzót évek óta ugyszólván napról-napra figyelemmel kísértem a hatáskörben aintégy tanulmányom tárgyává tettem, ha pedig ezen agitációzión nagy veszedelmet látok, e tekintetben nézetemmel elsősorban ugyan egyéni tapasztalataimra, de azonkívül ezen ügyben a házbán történt felszólalásokra, a törvényhatóságokban a nemzetiségi törvény revíziója érdekében a ház asztalára annak idején letek számos felterjesztéseire, a felvidéki köznevelődési egyesület és az országos magyar szövetség alapításának indoklaira és gróf Apponyi Albert mélyen t. képviselőtársam amú akciójára is támaszkodtam, mely a Felvidékre kibátólag Eberhardon kelt közlésürettel szótvaló kezdeményeztetet, Nagy-szombatban elmondott beszédében pedig folytatást nyert azért, hogy új ellentállási erő öntessék a felvidéki magyarság és tót anyanyelvű község ma még félre nem vezetett részének esztendő lelkeibe.

De bármily kiváló és nagy fontosságot is tulajdonítok gr. Apponyi Albert mélyen tisztelt képviselőtársam kezdeményezésének, melybe egyeségének súlyát és ragyogó ékesszólásának varázsát bevitte, de a nagy-szombati beszéd am passzusával, mely szerint a jökkel a rosszak is felszabadultak, egyetérteni azért sem tudok, mert a rosszak, kik alát ezen adt esetben csakis a magyar állam integritása ellen örrö agitátorok lehetnek erthetők, szabadok voltak emekelőtte is, mert ha nem úgy lett volna, a Felvidék a disszoluzió mai elszomortító képét nem mutathatná.

Azon hitből óhajtok kiindulni, miszerint mindnyájan a rosszat a politikában lehetőleg melőzni óhajtuk és mert minden igaz és hazafias ember politikájának végezőjét és pedig bármely pártion foglaljon helyet, csakis a magyar nemzeti állam hatalmi állásának fejlesztése és az oszthatlan magyar nemzet egyeségének szorosabbra fűzése képezheti, a pánszláv agitációzót pedig ezen emne: az ellenkezőjére, vagyis a nemzeti egység megalapítására és ekként a magyar nemzet egység dekomponálására és végrömlására irányul: ezt az agitációzót, a legdrágább eszközöktől sem riadva vissza, megakadályozni már ünfentartási szempontoknál fogva is, kötelességünknek képezvén, felszólalásom folyamán azon eszközökre is rá fogok utalni, melyek nézetem szerint ezen elöl elérésére alkalmasak; elsősorban pedig annak a beigazolására vállalkozom, miszerint tót nemzetiségi kérdés sohasem volt, sőt minden eddig elkövetett tévedésünk dacára még ma sincs még oly mértékben kidomborítva, miszerint alkalmas, de ezután komolyan alkal-

mazott eszközök alkalmazásával ezt a veszedelmet, mely egy a magyarságot, valamint a töbtságot egyaránt fenyegeti, mert hiszen az ezeréves érdekösszeggel fogva ezen kérdésben józannal másként distinguálni nem is lehet — magunktól el ne hátríthatnánk.

Igen természetesen azonban, hogy ezen tétel beigazolására egyéni tapasztalataim elegendők nem lehetnek és már a kérdés történelmi fejlődésénél fogva elsősorban magára a történelmele és ezen kérdéssel foglalkozott jelesebb írónk némelyikére, mint kutatóforásokra kénytelen leszek hivatkozni, és ha ily módon olyanok elmondásába is bocsátkoznám, melyek a t. képviselő urak előtt, egyébként Hodossy Imre t. képviselőtársam már említett beszédéből kifolyólag is többé-kevésbé ismeretesek volnának, ezért ugyan nagykegyelű elnézést kérem, de mellőzhetem ezt azért nem tartom, mert ha egy szerintem nagyfontosságú kérdést lehetőleg alaposan egy beszéd keretében tárgyalni akarunk, nem elegendő a fenyegető veszedelmele egyszerűen ráutalni, hanem annak eredetét, keletkezését, annak fejlődését és indokait is ráutalni kell, hogy viszont a t. képviselőkhöz képesítve legyen bírálatot mondani a tekintetben, vajjon a veszedelmele elhárítására általam ajánlott eszközök alkalmasak a célzavartok, vajjon indokoltak, sőt jogosultak ma támadásokkal szemben, melyeknek állami és nemzeti egyességünk a pánszláv agitáció által ki van téve.

T. képviselőház! Midőn a magyarok ezt az országot elfoglalták, úgy látszik sokkal szelidebben bánták a legyőzöttekkel, mint a mai más civilizált nemzetek ösei; hiszen már politikájuk is arra utalt, miszerint a legyőzöttekben nem bínesekbe vert rabokat, hanem ily szövetséges társakat találjanak. Tény, hogy sem a történelem, sem a legyőzöttek hagyományai az itt talált szlávok kipusztításának emlékét fenn nem tartja, kiknek ellentétlása egyébként már számuk eskélyi voltánál fogva is valami hathatós nem lehetett. Hogy pedig számuk eskélyi volt, igazolja úgy az Árpád-ház, valamint a vegyes házakkól származott királyaink ama ténykedése, mely szerint a Felvidék nagy, nem lakott területeire nagyszámú németet telepítettek olyannyira, hogy a Felvidék nemzetiégi jellege ama időkben német volt inkább, mint tót — tény, hogy tót város nem létezett és minden nagyobb városi község német alapítás, sőt e tekintetben jellegét egyik-másik a legújabb korig is részben fentartotta.

A Felvidék nemzetiégi jellegének töltő átalakulása csak az utolsó három században nem végbe, a mikor ugyanis számos huzsúta és eseli portyázó ott telepedett és a németek is nagyrészt elszárvosultak.

Ebből pedig az tűnik ki, hogy a Felvidék lakossága a maga nagy tömegében a magyarral későbbi jövevény és ebből mérhető az is, hogy tót anyanyelvű néplük körében nem maradt fenn Szlavotlúk morahán országának az emléke, de még annak az emléke sem, hogy valaha önálló nemzeti léte lett volna, vagy hogy a magyarok által legyőzöttek.

Az megerősítésre sem szorul, hogy a magyar az itt telepedett fajok iránt, mindig türelmes volt, egyet sem nyomott el erőszakkal, hogy nemzeti jellegéből kivetkőzése egyet sem pusztított el, mert nem lett magyarrá, hanem ellenkezőleg nemcsak egyenlő jogban, hanem még kiváltságokban is részesítette az általa alapított államban. Ezen elbánásból azután azon különös viszony fejlődött, melyről több jeles írónk, de legbelátóbban az 1876-ban megjelent, „A magyar nemzetiség és az állanyelv történeti alakulása” ezimű művében Ipolyi Arnold értekezik, midőn a többek között a következőket mondja: „Törénetünk legnagyobb és legdrágább korszakait nem ismerték soha a nemzetiégi megfogalmlást, nem a hazafiatlan vagy hazaelenyes pártot”, és továbbá azt mondja: „ha villongott — t. i. a nemzet — politikai pártokban és vallási kérdésekben, abban az egyben még egy volt, hogy mindenki azon az egy országot és nemzet hitvének, magyarrak és Magyarországot lú és igaz fíának vallotta magát. Ezeréves történetünk százévesen okmányai közül, melyeknek legnagyobb részét már átkutattuk, soha senki sem mutatott fel, soha senki sem látott egyet is, mely ellenkező adatot szolgáltatna.”

Ha vajjon, t. képviselőház, ez jó volt így és nem lennének erősebbek és hatalmasabbak, ha isének egyenlő országot hagytak volna ránk? E felett most elmékdni, mert hiszen a multon egy nem változhatatlank, időserűnek nem tartom.

Ha tót anyanyelvű néplüket más szláv elemekkel öszehasonlítjuk, nyomban kiltünk, hogy nem élt szláv uralom alatt, hanem alkotmányos szabadságban a magyarral, és tót néplük nem is volt hazája iránt házadallan; nines a történelemben példa, hogy csak egyedül is feltámadt volna ellene, ellenben igen számos az a

példa, mely a hazához való lú ragaszkodásáról bizonyított tesz. Más szláv elemekkel szolidaritást sohasem vállalt és a régibb időkrol nem is szólva, csak a szabadságherez idejéről megemlékezve, míg az akkoron a Felvidéken toborzott zászlóaljka a magyar hadsereg legkiválóbbjai közé tartoztak, addig Hurbán csapatában, melyek leginkább eseli és morva eszelelőből állottak, helyt foglalt néhány, még ma is Hurbánstának csutolt, félvezetett: tót nemes valami eszényért küzdött, hanem a hol nem volt mitől tartani, rabolt és pusztított.

De tót anyanyelvű néplük nemesak a magyar hazához ragaszkodók, hanem a magyar nemzethez is, mert a mint az írő mondja, neki nines külön története, neki ninesnek nemzeti hagyományai és nemzeti hősei; mert az ő hősei a magyar hősök; az ő nagy emberei a magyar történelemlé megasló alakjai.

Igy azután érthető, de esakis így érthető, hogy a mikor a pánszlávizmus keletkezett, a legnagyobb ellentétlást magában tót néplükben találta; és míg a tőgyökéres magyarság és pedig lakóhelye, tót néplük lakta vidékeitől nemlé messzebbre esett, mint kevéssé bírván megérthetni, hogy ezen szegény Felvidék, és ennek lakossága miként gyakorolhatna valaha a magyar állam sorsára döntő befolyást, — bőségen és kényelemben élte napjait, addig minden nemzetiégi elemétől elterőleg, az idegen nyelvtől, a tót nép volt az, mely a magyar faj érdekéért küzdött, — igaz — az akkori furaok, de kiváltégen az akkor még hatalmas bírtok középosztályalij azon okoknál fogva, melyek Ioránszky Lajos barátom tegnap ékesen és szakaszolten kifejtett, az új idők viszonyiba beilleszködni képes nem volt és ha ma a felvidéki vármegyékben végigtekintünk, ezen hajdan ily hatalmas osztálynak csak romjaiak találkoznak, vagy már elpusztult, vagy keves kivétellel pusztulófélben van. Ma a népet első sorban a pap, a tanító és a közigazgatási tisztviselő vezeti: de az utóbbi, mert a modern állam közigazgatása a nagyközönségre néla nyomasztólag is hat és így egyenkevelhajóját nem mindig a legkedvesebb szinten tartja fel, a népek csak akkor vezetője is, ha emberszeretettel és politikai érzékkel is rendelkezik. A pap és tanító pedig, mi tagadás, a mi jó és könnyen vezethető tót néplüket nem kivétel nélkül helyes irányba tereli.

Az eddig elmondottakból néhai Grünwald bírával, volt képviselőtársunkkal és a felvidéki viszonyok legalaposaiból isme öjevel azonos következtésre kell jutnunk abban: ha nemzetiség alatt oly nagyobbszámú népjárt érnünk, mely különállanak tudatával bír és ezen különállását érvényesíteni is akarja, mely önmagának célja és ideálja és eszközökkel is rendelkezik fejlődésének elmozdítására és ideáljainak megvalósítására; akkor bizvaszt állítunkat, hogy tót nemzetiség nines, mert mind e törekvőt tót néplükben még röviddel ennek előtte hiába kerestük volna. A ki a felvidéki viszonyokat ismeri, annak arra a meggyőződése kell jünnia, hogy Magyarországnak vannak tót nyelven beszélő hazadisi és ma már, sajnos, tetemes részben félvezetett lakosai, de tót nemzetiség nines és így tót nemzetiségi kérdés nem lehet.

Az eddig elmondottakban a felvidéki viszonyok; fénydálalt volt szerenésen bemutatni. Sajnos, hogy a házat most árnyoldalával is meg kell ismertetnem.

Mi tót néplük ragaszkodásában nagy kineset bírnak, de vannak, kik beuntnek e kinesét megfosztani, kik a ragaszkodás érzetét gyölyötelt átalakítani törek-szenek és ma csak a teljesen tájékozatlan nem látja, hogy egy folyton növekedő és kiválóan szervezett pártal állunk szemben! Habár a nemzetiégi mozgódlások már II. József esaszár idejére vezetett vissza, de a Felvidéken pánszlávizmusról voltaképen csak a negyven esék elején szólhatunk, a mikor néhány tanár Kollár tanain indulva, a tót anyanyelvű tanítványokak magára köre gyűjtve, a nagy szláv egyesttel eszajézt kezdte terjesztani. Ezen tanítványok utóbb mint papok és tanítók az életbe kilépve, az új eszmének prozektáltak iparkodtak szerzeni; az irodalmi tevékenység is megindult, néhány költő az új szellemben írt, a sajtó útján is terjedt és kis tót körök alakultak. Politikailag ezen párt csak a szabadságherez idején kezdett érvényesülni, a mikor ugyanis az osztrák kormány a magyarok gyöngyösítésére a legesélyesebbet is kilhasználni iparkodván, ezen új irányú tötoknak kalandokra vágyó részét igérettel rábírta, hogy a magyarok ellen legyenek fogjon, és a magyar állameszme hatalmát mi sem igazolhatja jobban, mint az, hogy minden igéret daczára tót néplüknek csak legproblematikusabb existenciájuk elemét volt képes megnyerni.

A szabadságherez lelkűdése után ezen emberek jutalomban részesítettek és aki esze némileg is alkalmasnak bizonyult, hivatalban helyzetetett el és különös,

hogy ezen hivatalokban elhelyezett szláv emberek soha szláv igényeket nem támasztottak, hanem a Bach-kormány germánizáló törekvéséit tölök telhetőleg támogaták. 1860-ban a magyar nemzet a gylyölt Bach-korszakbéli hivatalnokokat hivatalaikból eltávolítván, ezek, a mennyiben az országban maradtak, családjaikkal nagyrészen nyomorba jutván, természetesen az elődeiktől lenézve esatlakoztak és a pánszláv propaganda karjai közé jutottak. Akkor történt, hogy Turócszentmártonban több száz tagból álló gylyeket, az ugynevezett memorandisták, egybegyűlt és mintegy a tót nemzetiség nevében emlékiratot elkészítve, ezt az országgyűlléshez felterjesztették. Tót anyanyelvű néplük emlékirata a legnagyobb ellenszenvel fogadta és tömegesen tiltakozott azon vakmerőség ellen, mintha a Turócszentmártonban egybegyűlt néhány ember hivata vagy jogosítva lett volna az összes tótanyanyelvű közönség kívánalmait formulázni. Az országgyűllésben pedig a tájékozatlanság oly nagy volt, hogy esakis felozlatása akadályozhatta meg, hogy ezen memorandummal egy foglalkoztunk, mint az összes tót anyanyelvű közönség kívánalmait tartalmazó felterjesztés.

Az ezután következett Schmerling-politika, mely a magyarok elszigetelésére törekedett, természetesen ezen pánszláv pártot is eszójának kilhasználni iparkodott és ez ezen párt fejlődésének legnevezetesebb időszakát képezte, mert most nemesak az történt először, hogy törekvései a hatalom sok helyütt támogatta, hanem a róm. kath. egyház is. Eddig ugyanis a pánszlávizmus majdnem kizárólag az ágostai evangélikus egyház körében volt elterjedve, most azonban a róm. katolikus papok körében is kezdett tért hódítani, mert Mojzes beszterezabányai és Zabolzsky szepesi püspökök Schmerling politikájának követői voltak. S különös, hogy habár a nyitrai egyházmegyében Roskoviányi püspök kizárólag a theológiai tudományok élve, az egyház vezetését oly férfiakra bízta, akik az említettekkel egy irányban hadalkat, mégis ezen egyházmegyében kevéssé találni ilyen pánszlávialajlam papokat, mint inkább az esztergomi egyházmegyére névelő vidékeken.

De a pánszláv pártvezetőségek eszakmar belátták, hogy prosperálásuk nagyobbszámú intelligenciáját igényel és létesítettek a tót gimnáziumok s állítottak irodalmi szempontból a Matieca Szóval minden megtörtént, még az iskolában tanított történelemlé is meghamisítottak, csak-hogy a magyarok elleni ellenszen annál inkább fejlesztették.

Es alkotmányunk helyreállott. A magyar nemzet képviseleté lett arra, hogy az egybeolvadásnak proceszusát elősegítse, és a magyar törvényhozás az 1868. évi XLIV. t. ezíktet, az u. n. nemzetiégi törvényt, szerintem a lemondás törvényét, létesítette. Mert ha ennek bevezetésében az egységes magyar nemzet eszaltatlanságának elve ki is mondatik, de nem egy szakaszra magyarízható, hogy abból ezen elvnek megtagadását is ki lehet magyarítani. Legnagyobb és tényleg törvénybontó hatása leginkább abban nyilvánult, hogy már most a pánszláv agitátorok a törvény alapjaira helyezkedve és a törvény szakaszait a maguk szemlémben értelmezve a méletly a mi tót köznéplük körébe bevitték. Innen van az, hogy a Dunáninnen az ágostai evangélikus egyházban a pánszlávizmus uralkodik és terjed a római, katolikus papok és tanítók körében is.

Alkotmányunk helyreállításával a magyar nemzet mintegy vissza lett adva önmagának. Apollhatta ideálját, fejleszthette intézményeit, élhetett állami, nemzeti és társadalmi feladatának. Késztelentlenül elsősorban költellességé vált, mielőtt Európa művelt nemzetek sorában a méltó helyet elfoglalhatta s evégből nemcsak ezen folyton haladó nemzetekkel páruzaszom haladnia, hanem annak a 20 évenk a mulasztásait is pótolnia kellett, amely alatt a kényáradalom hatáma a nemzet alkotmányos jogait bírvala, minden nemzeti önfeljedés ki volt zárva. Törvényeink részben elavultak s a kor szemlének meg nem felelők valának. Az új viszonyok új törvények létesítését teték szükségessé, s mert a fejlődés szignaturája a rohanósság volt, némely törvényt más előreláthatóbb nemzetektől vetünk át, anélkül, hogy talán egy másikat ami viszonyainkhoz kellőleg átdönítottuk volna. Innen van az, hogy bár oly bírói karral rendelkeztünk, amely bármely más nemzet bírói karával méltán vetekedhetik, igazságszolgáltatásunk mégis lassu, vontatott s azért költséges volt.

Közigazgatásunk, habár hazafes és utóigere kivétel nélkül kvalifikált tisztikar kezébe volt tetéve, a bürokratizmusban megféneglett. Pénzügyi igazgatásunk, már fejlődésünk rohamosságánál fogva szűkszerűleg részben benyomultatá vált, annak hátrányait leginkább a tájékozatlanság, tehát kisebb ember érete meg, adórendszerünk pedig részben még ma is igazságtalan; de mind e hiányok daczára az a haladás, melyet e nemzet rövid időn

belli tett, óriásnak nevezhető és természetesen igen nagy anyagi áldozatokra is igényel, amelyet e fejletlen nemzetnek meg kellett hoznia. Hogy azután ezen anyagi megterhelhetőség az ország legszegényebb vidékein és így a Felvidéken is legelőbb és legnagyobb mértékben vált érezhetővé, az a dolog természetében rejlik.

És ezt a pánszláv agitáció, nem a különböző viszonyok, hanem a magyarok és a magyar kormányzat rovására és terhére jegyezte fel. Hozzájárult ehhez, hogy utóbbi kormányaink és törvényhozáink a nemzetiségi törvény egyes intézkedéseinek káros volta tekintetében csakhamar tájékozódáltak és igen természetesen ezt a törvényt nem abban a szellemben hajtották végre, mint az agitátorok óhajtották volna; ez azután a mi tót néplünknek, mint a magyaroknak a tót nemzetiség elnyomására irányuló törekvés szüngerátátot és mindenzen állapotok feletti elégedetlenség képeket voltak a magyarok elleni lángoló gyűlöletét átváltoztatták, aminek pozitív oldala is ma tót néplünk egy részének külön politikai pártját szervekedés iránti óhajában és törekvésében mindinkább kidomborodik.

És ha mindennek dacára valaki a nemzetiségi törvény revíziójának szükségességét hangoztatta, rendszert arra a megjegyzésre akadt, mintha ez visszaesést jelentene magában a liberalizmusban. Engedje meg t. képviselőház, hogy ezen, szerintem teljesen téves fogást helyesbítsen. Köztudomás szerint a liberalizmus nemcsak különböző nemzeteknél, de ugyanazon egy nemzetnél is, különböző időkben, különböző mértékben érvényesült; majd kibővebb terjesztette határait, majd helybe hozta el mosgyéit, miként ezt az illető nemzetek azon időbeni szükségletei és viszonyai kívánatosnak látták fel, vagy legalább látszólag feltűnt. Magának a liberalizmusnak a fogalmát és tartalmát eddig leghatározottabban Széll Kálmán a főrendiház feltráti vitája alkalmával fejtette ki; akkor az is mondatban, hogy a szabadság az erők összeesit és tömöríti. Amikor a nemzetiségi törvény létesült, a Felvidék hazájára közönséget nemcsak hogy elkedveltenítette, de részben annyira elkeserítette, hogy visszavonásra is bírta, az agitátorokat pedig ki nem elégítette, mert ezeket, míg magyar nemzet állam mint olyan fennáll, kielégíteni nem lehet.

De megjegyzésem szerint az a magyar politikus még meg nem született, aki e törvény fennállásának 36. évében azt a perezet meg tudná jelölni, melyben ezen törvény a liberalizmusnak hirdetett erők összeesit és tömörítő hatását gyakorolta volna; ami nagyon természetes is, mert a mi viszonyainkhoz és politikai vég-céljainkhoz mérten a liberalizmusnak tulajdajását foglalja magában. És ha mi e törvénynek 36 évi fennállásából magának a törvénynek a hatására nézve tájékozódást szeretnénk, mely tájékozódástól természetesen a 68-iki törvényhozás nem rendelkezhetett és emellegyva ezen törvény tulzásait a kellő mértékre resztrinjáljuk, ez semmissé sem jelenthet magában a liberalizmusban visszaesést, hanem a liberalizmus tanai követésének lehető figyelembevételének, a törvénynek a mi mai viszonyainkhoz, szükségleteinkhez és a mi politikai vég-céljainkhoz mért észszerűt és ezért észszerűt átalakítását.

De, t. ház! Hogy is létesült ez a törvény? Az akkori a kormányprár on levő valamennyi felvidéki képviselő ama határozott kijelentése dacára, hogy erre nincs szükség, az akkori balközépek, igen természetesen magának a törvénynek idős hatására nézve a legnagyobb jóhiszeműséggel folytatott sürgetéseire, ami döntő támogatást nyert h. Eötvös József nemcs és tenkölt gondolkodásában, de eszményi felfogásában. Így létesült ez a törvény, melyről az 1902. költségvetés tárgyalása alkalmával a volt t. kultuszminiszter ur a vetkezőképkő nyilatkozott.

„Annak a törvénynek nemcsak szavai vannak, hanem szelleme is van és ez mindjárt a bevezetésben jut kifejezésre, amikor azt mondja, hogy az államnak összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint politikai tekintetben egy nemzetet képeznek: az osztályon, egységes magyar nemzetet. Ezt az elvet tekintem mintegy devízzil amelynek szöveténe mellett kell a törvény minden egyes szakaszát magyarázni és ott, ahol az osztályon egységes magyar nemzet veszélyeztetve van, a törvény szavát sem tudom végrehajlani, mert különben a törvény ellentétbe jönne magának a törvénynek szellemével.”

És Holossy Lure t. képviselőtársam ugyanesak, midőn az egyes szakaszok magyarázatába becsatkozik, segítségül hívja a bevezetésben levő szellemet. Itt ezt a magyarázatot elfogadom, t. képviselőház.

De a gyakorlati életben egészen mást látunk, mer a pánszláv agitátor, midőn a nép elé áll és a nemzetiségi törvény szakaszainak rideg betelit magyarázza, távol áll attól, hogy a bevezetésben rejlő szellem segítségével hívja, hogy egyáltalában ezt a szellemet, ezt a beveze-

tést említse, hanem segítségül hívja a maga állam- és nemzetiség rontó és bontó átkos szellemét és ennek segedelmével igen beajzolja, hogy a magyar a tót nemzetiség elnyomására tör és azokban, akik jó- és balsorsban egy évezreden át velünk testvéri viszonyban éltek, azt az érzést kelti, hogy nekik tömörítőnek kell és védekező helyzetbe kell helyezkedniük és kivízi a törvény tisztelteségének híret a külföldre. Pedig hát, t. képviselőház, valamely állam belső konszoliditásának, erejének, hatalmának és kiföld való sulya megbírlálásának fokmérőjét elsősorban az állam polgárainak a hazai törvény iránti tisztelete képezi, és így annak a hitnek a keltése, mintha itt a törvények nem respektálatlanának, magának az állam tekintélyének esorítását jelenti. És ha Magyarország közönsége mindezen állapotok és eredmények kuforrását a nemzetiségi törvény nem éppen szerencsének mondható koncepcziójában találja: akkor azon esodálkozunk nem lehet, hogy Pozsonyvármegye felhívására a törvényhatóságok és ellentük a közönség színe-java a nemzetiségi törvény revíziója mellett állást foglalalab.

De hát, t. képviselőház, kérdem: vajon okvetlenül szükséges-e, hogy ezen ultima rézföldözök nyuljunk?

Vajjon, t. képviselőház, az állami kormányzat bölcseségének megfelelő volna-e, hogy a hazfiatlan agitációk módot nyujtsunk a hazfiatlan, nem magyar anyanyelvű közönség körében a bizalmatlanság érzelmének bevitelére. Az államkormányzat bölcseségének nem megfelelő-e az: más törvények létesítése és a meglevő módosítása által oldhatni, hogy magának a nemzetiségi törvénynek szakaszába más, mint a bevezetésben rejlő szellem bevitelére legyen és ekként a hazfiatlan agitáció és a hazfiatlan, de nem magyar anyanyelvű közönség közömbösítő érzetűen, hogy a nemzetiségi törvény azon magasatos feladat teljesítésére, amelynek céljából nemcs alkotói létesítettek, alkalmasabbá tétessék.

T. ház! En erre az álláspontra helyezkedem és úgy vélem, hogy teljesen egy irányban haladok Hodossy Lure t. képviselőtársammal, aki általam ugyanesak említett emlékeztetés beszédét a következőképen fejezte be (olvassa): „A pánszláv agitátorok már régen kivetették rájuk halójukat, de Kollárót kezdve a legújabb időkig még nem sok sikerrel.” T. i.: a tót anyanyelvű közönségtől van szó. Kollár tudvalegő a pánszlávizmus életrekeltező volt.” Az újabb időben, igaz, 1890 óta úgy veszem észre, hogy nagyobb sikerrel kezd működni, de a kormány feladata egy intézkedni, hogy az iskolai oktatás kellő alkalmazása és jó és helyes adminisztráció útján ezt az elemet teljesen és véglegesen, örök időkre idecsatolja az államhoz; ne engedje ott azokat az agitátorokat szabadjárni; kísérje őket figyelemmel azoknak működését. Ha ez meg fog történni, nagy eredményeket fogunk elérni, de ez most már csakugyan az utolsó óra, hogy ezt megtegyük.”

Ezzel, t. ház, felszólalásom azon részéhez jutottam el, amelyben, miként azt már előre jelezni szerencsés voltam, utalni fogok azon eszközökre, amelyek az agitáció megszüntetésére nézetem szerint alkalmasak, de amelyeknek sürögs igénybevételét okvetlenül szükségesnek tartom a Felvidéken napról napra tarthatatlanabbá váló helyzet szánalására.

Az agitátorok legfőbb tényezője a sajtó, de nem vetik meg az előszóval folytatott igaztatót sem; dalos- és olvasókönyvek, mindentelvé néven nevezendő társadalmi egyesületek, színelőadások, az iskola, — ideértve a papnevelést és a tanítóképzést is — újabban a pénzintézetek és legújabban a szövetkezetek és ipari vállalatok útján is igaztatók. Hogy a mindezekből eredő káros hatások ellensúlyozása szempontjából eddigi kormányaink, mit teket, annak részleteiben azért nem bocsátok, mert ezek közsímeretű tények. Hogy azonban mindazzal, ami a nemzeti konszolidáció érdekében eddig történt, nemcsak hogy távolról sem értük el a legnagyobb rekordot, hanem hogy a Felvidéken a nép gondolkodása és érzelmevilága tekintetében a leghatározottabban visszafogódnak, az több, mint bizonyos, mert ha voltak is kormányaink, amelyek a nemzetiségi ügyek kezelésében szorosabban fogták a gyöplőt, ez beállításgeinük terfoglalásában bizonyos ideiglenes stagnációt idézett is elő, de, épen mert állandó nem volt, állandó eredményt azért nem idézhetett elő, mert valamint minden kormány-akciónak, úgy kválitépen ezen a téren a kormány minden ténykedésének azon jellegé alapjára kell helyezkednie, amelyekkel a múlt kormány a hatalom polczára lépett, amelyekel a jelenlegi kormány is magának vall, ha nem is kifejezetten e szavakkal, de szerintem úgy értelmezve, hogy törvényeket kell létesíteni, melyek a magyar nemzeti állam és az egységes és osztatlan magyar nemzeti jogos követeléseket szolgáló nemcsak hivatnak, hanem alkalmasak is. És ezen sa-

batos, félreérthetetlen és félremagyarázhatatlan törvények beüzemlőit értelmében, de sola politikai végzedőnkat szem előtt nem tévesztve igazságot kell szolgáltatnunk az ország bármely anyanyelvű polgárainak.

En dicsírem, hogy a helyzet nehéz, de nem lelkéztelhen. Nehéz a helyzet azért, mert a szabadságot mindnyáján egyaránt szeretjük. Itt előre kérem a t. képviselőt urakat, miszerint szavaimban semminemű agresszivitást keresni nem méltóztatnék, hiszen felszólalóm célja nemcsak az, hogy a pánszláv igaztató veszedelmét ismeressem, de a magam esekély és szerény tehetségéhez képest ezen agitáció megszüntetésére, megsemmisítésére és megőrtésére alkalmas eszközök tekintetében a lehető összhangot a házban is létesítem. Ezt a törekvésemet pedig akkor szolgálóim kétségteintül a legkövesőbb jól, ha bárkivel szemben vagy bármely irányban is agresszív akarnék lenni. Hanem az ügy sikere biztosításának tartozom azokkal a leplezetlen kijelentéssel, hogy azért is tartom nehezen a helyzetet, mert e háznak számos, de igen számos oly tagja van, aki ezzel a kérdéssel nem abban a mértékben foglalkozott, amelyben minden magyarországi képviselőnek és törvényhozóknak azzal foglalkoznia kellene. És ezért ebben nem is az a veszedelmét látjuk, amelyet mi látunk, akik már önkéntlenül is, kényszerhelyzetben is arra voltak utalva, hogy ezen viszonyokkal közelöbbről megismerkedjünk, de nehéz a helyzet azért is, mert tudjuk, hogy az elnyomás néha még veszedelmese lehet arra is, akinek érdekében az történik. De ha voltaképp arról van szó, hogy néhány arra egy sem érdemes egyen szabadságát korlátozzuk-e, vagy az állam létét veszélyeztetjük-e?

Biztos vagyok abban hogy minden igaz és hazafias ember készséggel hozzá fog járulni azok szabadságának szűkebb határok közé szorításához, akik a magyar nemzeti államtól nyert jogokat a magyar nemzeti állam ellen használják fel. Köztudomás szerint a politikában, mely az egzisztenciát tudomány, változatlan dogmák nem léteznek és így a sajtószabadság és a gyűlékezési jog is, amely magyar vidékeken bajt nem okoz, vesztőző lehet ott, ahol az állam integritásának kárára ének azást vissza. Nem szabad tehát visszariadni oly eszközöktől, melyek valamely egyenyelvű nemzetnél a liberalizmus tanai szerint nem lennének alkalmazhatók. Meg kell már egyszer az agitátoroknak mutatni, hogy igaztatóik ellen akarunk is, bírnak is, tudunk is hathatosan védekezni. És mert az a politika, amely nem ezt az irányt követné, nem a liberalizmusnak, hanem egészen más valaminek a kifejezésre juttatását képezné. En nem is érzem magamat indititva keresni, vajjon ilyen szempontból megtehető-e, vajjon a liberalizmus elmeletének, tanainak ezen a téren is lehető alkalmazása mellett célra vezetők-e azok az eszközök, amelyeket ajánlani szerencsém lesz? Ma a bíró, a közigazgatási tisztviselő az igaztatóval szemben ügyszólván tehetetlen, mert igen ritka az az eset, hogy a mi viszonyainkhoz mérten tulbírlási büntetőtörvénykönybe az agitátor annyira beültökzök, hogy ezért tevéllősségre vonható is legyen. Büntetőtörvényünk 172. §-ának 2. kikezéstét tehát szigorítani kell egy a büntetés mértékét tekintve, valamint a fogalom meghatározás tárgyasa tekintetében is, hogy a bíró keze utórléresse azokat az óvatosabb büntőket, akik máma büntetőtlenl gyűlöletet szítanak.

De ha az agitátor büntetőtörvénykönyvünk 172. és 173. §-ában körülírt igaztató és látás vétségét legtrikább esetben is követi el oly mértékben, hogy ezért felelősségre vonható is legyen, de eljut annak a legszűkebb határáig, célját eléri, a baj bekövetkezett, midőnt mi magunk az észrevennénk. Mert hisz ma a tömeg sem oly nehéz felugásu, mint hajdanában, de legkövesőbb a nemzetiségi kérdés terén, melyben övtezedek óta sajtó útján és előszóval preparatitott. Mondom, nem oly nehéz felugásu, hogy mindent apróra keiljen megmagyarázni. És ha mégis oly nehéz felugásu jömeq talalozók, talalozók viszont elég sok jóakaratu tolmács, ki a hatósági közeg előtt fenhangon el nem mondottakat alátalomban tovább adja és apróra megmagyarázza. És ha mégis megcsis, hogy valauyik agitátor leve oragadja, vagy ügyelensége beveszi, meg akkor is a tartényne büntetés a legtrikább esetben ezt, mert, és ezt, t. képviselőház, nem emleiten most látogatni, meg kesőbbé ganeskepen. A mi bíróságunk a maga függetlensége kiválóképen kényes és minden egy esetben, midőn valamely politikai vétségrel van szó, ennek csak legenyhébb oldalt szokta figyelembe venni, nehogy a maga eljárásában és ítékezésében a jogtatavólabról is politikag el foglunak lassék. És igen azért is büntetőtörvénykönyvünk emittett két szakaszának idevonatkozó részét az általam jelzett irányban módosítani égető szükség van.

T. képviselőház! Ilyen erélyes eljárás mellett a Felvidéken az agitáció nyomban alá fog szállani és egy két szigorú megfenyítést után teljesen meg fog szűnni. Mert a pánszlav agitátor alig egy tizedrészt, talán nem is annyi érzeményű ember és azért nem várhatunk szillettét. Szerelési vágyból, de logikább tül és tulnyomó többségben rat anyagi haszonlesésből tuzi mesteriségét. Míhelyt azonban a szerelési dicsőségét, vagy az anyagi előnyért és nyereségért való reményt szembe kell állítani a szigorú és biztos megbüntetéssel való felellemel, kétségteletül ez utóbbinak sulya nagyobb mértékben fog a mérlegbe esni. A mi töt népnék pedig ma teljesen félre van vezetve. Évtizedek óta egyedül sem szerez tudomást, mint a maga elnyomásáról, a magyar állam ócsárlásáról és minden hivatalos tekintély lerombolásáról. És mindezt, t. képviselőház, ugyszólván büntetlenül lájja megcsokolhatni és eméllfogva azt hiszi, hogy ez nem is illott események.

Míhelyt azonban az ily eljárásnak tiltott voltát be fogja látni a bekövetkezett megfenyítésekől, mert töt népnék nemcsak hazafias, de felette törvénytisztelő is, az a nagy befolyás, amelyet az agitátor ma réa gyakorol, nyomban alá fog szállni, sőt idővel megvetett és gyűllött alakká fog stlyedni.

De, t. képviselőház, az agitátorok hóditanak pénzintézetek révén is. Ugyancsak az 1902-iki költségvetés alkalmával dr. Sebes Dénes t. képviselő ur egy nemcsak alakilag díszos, de tartalmilag érdekes és értékes beszédben azokat az állapotokat esettelte, amelyeket az általa ismert vidéken az u. n. oláh nemzetiségi intézetek létesítettek. A Felvidék pánszlav pénzintézetei épen ily irányban iparkodnak hódítani és az a kisebb ember, aká hitélet ily pénzintézettel igénybe vette, az annak nemcsak anyagiilag lekötötje, de igenis az agitátor politikai törekvésének ugyszólván védtelen rabszolgálatává lett. Hogy ez ellensúlyoztassék, egy magántanársokozásban, valamint a sajtóban is két eszme merült fel. A Felvidéken felállítandó u. n. nemzeti bank és a vidéki hazafias vezetést alatt és jól akkreditált pénzintézetek az államkincstár részéről olek betétben való részvételre, hogy okétték képviselő legyenek a leszámlítási kamat-lábat alászállítani és mintegy konkurrenzia utján, a nem hazafias irányban haladó pénzintézetek kientarját elvonva, ezen intézetek fennállhatását lehetetlené tenni, vagy legalább megnehezíteni.

Lehet ebből írni, lehet erről sokat beszélni és lehet a tájékoztatlan publikumnál ezzel hódítani is, de én, aki a felvidéki intézetek viszonyait ép úgy ismerem, a mint a nép gondolkodását, meg vagyok győződve arról, hogy ha ezek az eszmék megvalósíthatnának, ezek egyebet nem eredményeznének, mint a pánszlav agitátorok guny-mosását. Egyezszóval: eredménytelen volna az egész akció.

Nem kívánom ezt a nézetemet indokolni, mert igen messzire vezetne és igen soká kellene a t. ház terhére lennem, azonban ha ez eszmék nem is valósíthatók meg, ez nem enged arra következtetni, hogy egyáltalán semmit se tegyünk, mert rák magyarokra közömbös nem lehet, hogy az a kétmillió töt anyanyelvű közönség abban a hűségben és ragaszkodásban, amelylyel ezer év óta a magyar állammal és a magyar nemzettel fennállott, tovább is fenn fog-e állni, vagy az agitációs eszközök befolyásának védtelenül átengedve, idővel a magyar nemzeti állammal ellenséges helyzetbe jussan-e?

Nem kívánok konkrét indítványokkal előállni, hiszen nálammal hivatótabb fog erre vállalkozni, de egyet figyelembe kell venni: azt, hogy míg a külföldi tőke beözönlésének és a szabad forgalomnak lehetőleg kevés gátat emelünk, addig viszont a magyar államra nézve perverz helyzeteket tartom, hogy a maga területén oly pénzintézeteket tirtjún meg, amelyek nemcsak a mi gazdasági viszonyaink fejlesztésére szolgálnak, de amelyek állapotban, köztve annak a megrontására törnék, amely minden magyar politikuskak kell, hogy leszembelje ideálját képezze, hogy tirtjenek a magyar nemzeti állam kiépítésének munkája ellen. Itt okvetlenül be kell következní úgy nagymérvű ellenőrzésnek és törvényi képzésnek, amely ily esetben a retorziót is megadja.

Amít pedig ezen pénzintézetekre vonatkozólag mondtam, az természetesen teljes mértékben vonatkozik az önszegélyző hitelszövetkezetekre is. A szövetkezetek eszmének én egyáltalán nagy híve vagyok, hiszen el kell ismerünk, hogy az ország bizonyos vidékein a fogyasztási szövetkezetek állásosan műköválnék. Hanem hogy a Felvidéken a mai kifejűdött közlekedés mellett, hol a községek is nem épen messzire esnek egymástól, a falvak meg épenséggel egymáshoz a háttára vannak építve, amelyek mindégylükben 1—2—3 szobástól is van, melyben a kisebb ember a maga háziszükségleti tárgyait — amennyire én tapasztaltam — sokkal olcsóbb-

ban, vagy lényegesen olcsóbban szeresheti meg, mint a szövetkezetben, mire legyen jó az a fogyasztási szövetkezet?

Megmondom. Arra, hogy az inkárnált pánszlavok által létesített ilyen fogyasztási szövetkezetek helyiségebe a szövetkezetekhez tartozó vagy nem is tartozó közönség bármikor szövetkezeti ügyek megbeszélésé ezimén egybeöszedhetileg legyen és itt aztán a közigazgatási hatóságtól ellenőrizhetlen módon szabadon folyjon az igazgatás a magyar állam és nemzet ellen.

En a nemzetiségi vidékeken a közigazgatási hatóságot, a szabad ípar és kereskedelemnél eltérően, felbatalmaznám, hogy az ilyen gyanus szövetkezetek létesítését megakaszthassa, illetőleg a létező szövetkezeteket, amelyek ilyen veszedelmes irányban fejlődtek, becsukhassa.

Végül még egyet! Ha már a törvényhozás bölcsesége jónak látta, hogy oly szigorú összefűrheltenségi törvényt létesítsen, akkor ezt még meg kellene toldani azzal, hogy aki a büntetőtörvénykönyv 172. és 173. S-ában foglalt, a magyar állam és nemzet elleni igazgatás vagy lázítás vétsége miatt vérgényesen elűteltett, ennek a háznak tagja többé ne lehessen. Ilyen embernek a magyar parlamentben nincs helye.

Míg azonban az agitációval szemben ily erélyes intézkedéseket tartok kívánatosnak, addig ezeréves hagyományainknak és szabadságszeretettünknek megfelelően nem magyar anyanyelvű polgártársainkkal szemben ugyanazt a lojalis és liberális politika követését tartom kívánatosnak, amelyet eddig is követünk.

Hogy az agitáció megszüntetésével a nemzetiségi kérdés még megoldást nem nyert, azt, ugy hiszem, mindnyájan tudjuk. Erre szükségos, hogy kormányzatunk minden ágazatában egy ezűdtatos akció induljon meg, kétségteletül elsősorban az anyagiak terén, mert a nehéz fizikai munkával magának megélhetést biztosító ember első sorban az anyagiak felé hajlik és mert állandó jólét biztosítása és értelmiség átlagának fejlesztése és emelése nélkül nem képzelhető. Igen természetesen, hogy ennél a kérdésnél az iskolának ép úgy ki fog jutni a maga része, amint ki fog jutni a gyors és oleo igazságszolgáltatásnak és a kifogástalan közigazgatásnak.

Ezen kérdések egyenként is képegek egy terjedelmes beszéd kereteit betölteni és mert a t. ház beeset turelmét már ugyis soká vettém igénybe és mert különben az egyes tárcákban is szükség esetén külön-külön felszólalhatok, engedjék meg nekem, hogy még csak igen röviden, pár szót szóljak az u. n. magyarosodás vagy magyarosítás kérdéséről, ezt kapcsolatba hozva annak végindokolásával, hogy ebben a kérdésben voltaképpen miért szólatam fel.

Bekics Gasztáv t. képviselőtársam „Magyarország jövője” című művének 58. lapján a következőket mondja: „Félelges újra mondanom, amít már annyiszor egykeztem érthetően megmondani, hogy a mi nemzet-alakulásunk ezéjja nem a más nyelven beszélő honfitársak nemzetiségének megsemmisítése, sőt minél több nem magyar anyanyelvű honfitársunkat igyokszóink meggyerni a magyar nemzeti eszmének. De a magyarosodást úgy meg akarjuk erősíteni kulturailag s meg akarjuk növelni számbelleg, hogy a nemzetiségi társadalmak ellenséges kiformalóása tönkre ne tegye nemzetiségünket s majdan államességünket.”

En teljesen oszom t. képviselőtársam ezen felfogását. Én is óhajtom, hogy nem magyar anyanyelvű polgártársaink az állam hivatalos nyelvét is elsajátítsák, meg ez nemcsak a magyar nemzeti állammal közelebb fogja őket hozni, hanem egyéni érdektükben is áll, sőt okvetlenül kell, hogy az ide irányuló törekvésünk az eddigieit aránytalanul határozottabban módon eredményesüljön, anélkül azonban, hogy ez a legvalószínűbb is annak még csak látszatával is bírjon, hogy töt anyanyelvű testvéreinket ezáltal a maguk jellegűkből kivétkeztetni, anyanyelvűkből kitosítani akaránk, mert ennek még csak a látszata is gyűlöletet kelte és a magyar nemzeti állammak nem hogy hasznára, hanem kárára valnék. Es ha figyelembe veszem, hogy töt népnék anélkül, hogy a magyar nyelvet bírta volna, a magyar nemzethez hű és ragaszkodó volt és ha figyelembe veszem, hogy akárlány embert ismernek és kétségteleten, hogy a t. képviselőtársaim is ismernek akárhányat, akik a magyar nyelvet tökéletesen bírva, mégis a magyar állammal és mindenképpen, amít ezzel kapcsolatban, gyűlölködő ellenségek: akkor nem is a nyelv bírására tekintem a fűsúlyt, hanem az érzelmek azonosságára abban a tekintetben, hogy nemzeti konszolidációk mindnyájunk boldogulásának nélkülözhetetlen követelménye.

Pedig, t. képviselőház, ezen felfogásban nekünk szaporodunk kell, ha élni akarunk, mert a világrészen bizonyos területiális hatalmi átalakulások következnék

be és ezeknek az eseményeknek itt egy egységes magyar nemzeti államt kell találniok, mert a legnagyobb magyar jóvendómódlásra rajtnak csak ezen esetben következhetik be. Ha azonban azt az álldatat és ezélt tövezést nemzetiségi politikák fogjuk folytatni, amelynek eredményeként ki kell jelentenem, hogy a Felvidéken nemzeti konszolidációk tekintetében nemcsak haladtunk volna, hanem visszafelűdünk, azt a nemzetiségi politikák, amelynek értelmében nem magyar anyanyelvű testvéreinket az agitátorok befolyásának ugyszólván védtelenül kiszolgáltattjuk, akkor ezek lelkelletükben felszegszerűleg az egységes nemzeti államtól mindinkább el fognak idegenkedni és a ma még egységesnek hirdető nemzeti állam idővel federalisztikus állammá fog stlyedni és olyan politikai megrázkódítás esetén, mint amíont jeleztem, az ország határaitól elesvén az a magyarság, amely ma az ország, hogy egy mondjam, szívt lakja, mert azokra a magyarjainkra, akik ma idegen anyanyelvű polgártársaink között be vannak ékelve, ily rázkódítás esetén azért nem számíthatunk, mert őket az ár el fogja sodorai ama feladatok teljesítésére, a melyekre a mai területiális kiterjedéssel és lakossági számmal bíró egységes magyar nemzeti állam hivatta volna, képvisítve nem lesz.

En azt ugyan megengedem, hogy azok a t. politikusok, akik innen a házból, vagy a tősgyökeres magyarsághoz vidékekről nézik az ország helyzetét, nem ojjannak látják, mint én vagy Felvidékünk hazafias közönsége. De nem is az a kérdés, hogy a távol vagy távolabb állók a helyzetet minőnek látják, hanem az, hogy minőnek találjuk mi a közvetlen közelségben szerzett tapasztalataink után? Minőnek találjuk mi, kik a harez heveiben létevezést szenvedelmekot szel-áljuk és békességben időben a nép lelkebe behatolva, megvalvoni, az agitátorok atkos munkájának teljes sikerét konstataálni kénszerültnék.

Az, t. képviselőház, a ki ezen káros és veszedelmes agitáció ellenluzosását és megküzelését a társadalomra elarsa hártani, e téren teljes tájékozatlanságot áruel, mert hol van az a társadalom, hiszen legelőbb tájagának önna ával elég a baja, azonkívül a pártpolitikai szempontok által annyira szálánokkra fosztozt, hogy öszinte és így áldasos mőkölésére meg ebben a kérdésben sem képes. Társadalom és államhatalom vályvetett, ezűdtatos, meg nem szűnő törekvésére van szükség, hogy megtartsuk azt, a mi a miénk és visszahódítsuk azt, a mi a hazafiatlan agitáció tőlünk elrabolt.

A jelen kormány programjában határozottan kifejezésre van juttatva, hogy minden a magyar állam és nemzet ellen irányuló támadás nemcsak hogy vissza fog utasítani, hanem még is fog torlatni. Azon 17 év alatt, hogy szereneses vagyok a jelenlegi miniszterelnök urral a képviselőházban helyet foglalhatni, meggyőződtem, hogy ö karnál tud, és ott, a hol az ország és nemzet érdekeit végszervezteve látja, akaratát kellő elszántsággal érvényesíteni is tudja.

En tudom, hogy a t. miniszterelnök ur a Felvidéken létező viszonyokra nézve teljesen tájékozva van, azért nem is hiszem, hogy a mit itt elmondtam, a pusztaba kiáttó szó gyanánt fog nyomatlanul elhangzani. Viszhangra fog az találni a kormánytól, de a t. képviselőház minden tagjánál is pártkülönbség nélkül. Ezen hitben fogodom el a költségvetés átalánosságban a részletes tárgyalás alapját.

Töt népgyűlések.

A „Slov. Týžň.” néppárti töt népgyűlések rendezését stúrgeti, azt mondvá e gyűlésekről, hogy oly szükség van rájuk, mint sóra és kenyérre. — Elhisszik azt! De nem a népnék, hanem a esel-tört izgatónak, hogy legyen terük a népbolondításra és az eszel-járó előnyök megszerzésére. Magyarország polgárai szabadon gyűlésezhetnek, de a esel-tört izgatók agesse által népgyűlésekre, a meg ámitására és igazítására semmi szükségünk sincs s így bizást hisszük, hogy közig. hatóságaink az ily népgyűlések megtartását, ha azt bejelentenek vagy kérnék, nem fogják megengedni. Az 1896. évi népgyűlések, amiket a néppárt a Felvidéken rendezett, felelt sok erkölcsi kárt okoztak a töt nép között, — pedig hát Zychyék jó magyar hazafiak! a mostani népgyűléseket azonban úgy tervezzi a „Slov. Týžň.,” hogy azok néppárti és töt gyűlések legyenek, tehát nem a központ magyarjai rendezék azokat. „Elvégre — úgy mond a lap — mi tötök nem vagyunk kis gyerekek, akiknek másokra kellene támaszkodnunk, járúnk hát a saját magunk lábán. Mert nem a centrumról és személyekről van itt szó, hanem a mi nemzeti és polgári jogainkról.” — A magyarság pedig resen legyen; a hatóság ne engedje magát becsapnati az ultratót népmámók hazudo-

zásai által, hanem kimendetlenül bánának velük, mint ahogy azt megérdemlik, ha mindjárt gyógyító-békat kiáltanak is az ő erőszakoskodásukra. Ha valamely gonoszág elkövetését erőszakkal megüthetjük, ez az erőszak helyén van.

HIREINK.

— **Az „Urania színház Stubnyafürdőn“.** A budapesti Urania magyar tudományos színház f. évi július hó 14. és 15-én Stubnyafürdőn az éteremben két rendbeli előadást szándékozik rendezni, mely alkalommal idei szezonjának legújabb és leghatásosabb darabjai kerülnek színpadra és pedig 14-én „*A modern asszony*“, 15-én pedig „*Bertini élet*“. Az Urania színház, mely az ország minden városát felkeresi évente, hogy kulturális missziójához híven tudományos és érdekes előadásait bemutassa, a nyári színházi szünetét is felhasználva, a magyar fürdőhelyeket keresi fel, hogy a művelti közönséget szórakoztassa. Az Uranianak ezt az elhatározását örömmel adjuk hírül, mert teljes a meggyőződésünk, hogy erre az alkalomra Körnőcezbánya meg Turóczmegye művelti elemi foghaték Stubnyafürdőn találkozik.

— **Nyitrafrage a nemzetiégi kérdésről.** Nyitra vármegye a nemzetiégi törvény revíziója kérdésének napirendre kerülte után egy bizottságot küldött ki a vármegye nemzetiégi viszonyainak tanulmányozására. Ez a bizottság eddig két füzetben számolt be munkásságáról, amely munkálatokat bő kiváltképpen ismertették abból a célból, hogy ezeknek a mintájára más vármegyék is megmozduljanak. Most jelent meg ezen bizottság munkálatainak III. füzeté, mely a közgazdasági teendőket tárgyalja. A füzetet gróf Esterházy János főrendiházi tag, az Országos Magyar Szövetség elnöke, a nemzetiégi kérdésnek alapos ismerője és iródművének művelője írta. Ez már magában biztosítéka annak, hogy ez a munkalat figyelmet érdemel. Legközelebb ismertetni fogjuk.

— **Hivatalvizsgálat.** Bolemann Lajos beszerzebányai kir. törvényszéki elnök Turóczszentmártonban befejezvé a kir. járásbírószág megválasztását, Znió-váralján az ottani kir. járásbírószág ügykezelését vizsgálta meg. Dr. Skultety István kir. ügyész pedig a bírósági fogházat tekintette meg.

— **Jutalomdíjak.** A Kassa-oderbergi vasút igazgatósága méltányolva azt a körülményt, hogy a ruttkai állami elemi iskola növendékeinek több mint három ötóde a vasút alkalmazottainak gyermeke, évről-évre jutalomdíjat szokott engedélyezni a tanfélélet tagjai részére. *Ruttkai Ráth Péter* nvtari tanácsos, vezérigazgató ez évben is 600 koronát bocsátott a kir. tanfelügyelő rendelkezésére abból a célból, hogy ezen összegből a tanfélélet tagjai között ossza szét. Ezen összegből *Rokkita Samu* és *Lebozey Ilona* tanítónők 100–100 koronát, a testület nyolcz tagja pedig 50–50 korona jutalomdíjat nyertek.

— **Tót okvetlenkedés a templomban.** E hét elején tartotta esküvőjét a turóczszentmártoni ág. h. evang. templomban *Paulovits Béla* losoncai kórárgaz. Paulovits az esküvő előtt megzénzte az evangélikus lelkésznek, hogy esküvőjét magyarul kívánja megtartatni. *Skrovinó Ottó* segédlelkész azonban mégis csak tótl fogott az esküvéshez és tótl olvasta az esküförmőt is, aminek utánnomlását azonban *Paulovits* megtagadta, mire a segédlelkész rá szólt: „hiszen maga ért tótl“, csak amidőn ismételtlen megtagadta Paulovits a tótl esküförmőt utánnomlását, kezdett hozzá kénytelen-kelletlen magyarul. Elhez nem kell kommentálni!

— **Bírói vizsga.** Dr. Badinyi Béla beszerzebányai kir. törvényszéki aljegyző, aki mint a helybeli járásbírószág aljegyzője működött városunkban, a bírói vizsgát jó sikerrel letette.

— **Papi jubileum.** Turek Károly szklénói rom. kath. plébános f. hó 30-án ünnepelte meg áldozarságának 25 éves jubileumát. Ebből az alkalomból nemcsak a turóczmegyei, de a szomszédos vármegyék papjai közül is sokan személyesen felkeresték. A jubiliás gazdagon megvendégelte az hívőöket, a hazafias szellemű papot mi is szívesen köszöntük.

— **Ördül a vasutállomáson.** Hétfőn délután koesi állott meg a turóczszentmártoni vasutállomás előtt, amelyből bizonyos öv. Oesknőc néceppál asszony szállt le néhány batyuval — Előnkben kezdett kérdésősdni a vonat indulása meg a menetfél mert, Budapestre kívánt utazni. Egyszerre azonban nagy lármába kezdett és úzte a körülötte álldogáló ördögöket, akik mindenáron magukkal akarták vinni. Az állomás személyzete

esakhamar tisztában volt vele, hogy ördüttel van dolguk, a boldoglatlan asszonyt megkötékék és gondoskodták róla, hogy hoztáratörző vegyék őrizet alá.

— **A balneológusok Ruttkán.** Az országos Balneológusok Egyesülete a Tárában tartja meg az évi rendes közgyűlést, amelyre az egyesületnek számos tagja jelentette be részvételt. A nagybörzseti orvoshó álló társaság vasárnap érkezett Ruttkára, ahonnan utjokat tovább folytatták Poprád felé.

— **Záróvizsgák.** Turóczszentmártonban az állami elemi iskolában igen nagy közönség részvétele mellett tartották meg vasárnap délután a záró ünnepeit, amely arról tett tanúságot, hogy a közönség bizalma mindinkább fokozódik ezen iskola iránt. — *Ruttkán* szintén zsónfolság megtelt az ünnepség terme ugy, hogy a közönségnek csak egyrésze jutottat be. A gyermekek szavaltata, valamint egy páros énekszám igen tetszettek. A vizsgálat befejeztével Ruttkita Sámu igazgató tartalmas beszédet mondott, Saager Ferencz felügyelő, a gondnokság elnöke pedig szótosztotta a jutalomkönyveket. Majd a gondnokság tagjai vállalregölő rendeztek a tanfélélet tagjai részére, amelyen azon szép ösztöndíj, mely Ruttkán az iskola gondnoksága és a tanfélélet tagjai között fennáll, ismét kifejezésre jutott. Lelkes felköszöntők hangzottak el, amelyekben a gondnokság tagjai: *Saager Ferencz, Olvaszky Gyulát és Epstein Lászlót* éltették. De kijutott igaz *Patricsek János* felügyelőnek is, aki mint egyb tanügyirát ismeretes. A délutáni tervezett kirándulást a kedvezőtlen idő miatt szerdára halasztották. — *Turóczszentmártonban* az áll. polgári és felsokereskedelmi iskolában Péter-Pál napján tejezték be a tanítási évet. *Doldis Ignácz* igazgató megható szép beszéddel bueesztarta el az ifjuságot. A jobb tanulók között jutalomkönyveket osztottak szét, majd a Szózat eléneklésével szótosztalt a növényléksereg.

— **Nyári mulatság.** A „*Felkassfalvi Ifjusági Egyesület*“ ma délután a „*Lazi*“ nevű ördöben nyári mulatságot rendez. A tiszta jóvedelem az ifjusági egyesületi könyvtár javára fordítatik.

— **Színészeink.** Már mint a Halmay Imre színtársulata jelenleg Zólyomban tartja előadásait, még pedig, amint a zólyomi újságok írják, a közönség meleg pártolása mellett. Közönségünket talán érdekelni fogja, hogy Végli Gizellát, a társulatnak egyik kedves és kiváló tagját, Szabados László vette feleségül. Mindketten a Halmay társulatánál vannak és így öszszel viszontlátjuk őket.

— **Holyreligazítás.** Lapunk f. évi 25. számában névcsere fordult elő. Nem Justh Andor, hanem *Justh Ödön* tette le jó eredménnyel a jogi alpvizsgálatot!

— **Mögbiás.** Az igazságügyei m. kir. miniszter *Mélik Gyula* ügyvédjelöltet a znióváraljai kir. járásbírószág mellé ügyézi megbízottihelyettesül nevezte ki.

— **Katonal törképzés** csapat jrt Turóczszentmártonban a múlt héten. Szerdán érkeztek meg.

— **Hirtelen halál.** Domák Vilmos, a Dom szálloda bérloje, f. évi június hó 27-én délután 2 órakor hirtelen meghalt. Pár perczel halála előtt még kiszölgélt a kávéházban ülő vendégeket — kimenvén a pincébe annak rozoga ajtaját kijávitani — a pincében egyszerre rosszul lett, a mellette levő eszéleány biztatására a pincéből a szabad levegőre igyekezett, amikor nagy vérbányás fogta el s az amugy is gyenge szervezett ember holtan összerogyott. Dr. Sinkó járási orvos már csak a halált konstátálta. A boldogulat, aki csak 35 éves volt, feleségén kívül két kis lánya és egy 9 hónapos fucska sirája. Temetésé f. é. június hó 29-én a közönség nagy részvétele mellett ment végbe.

— **Ami nem tetszik.** A „Nár. Nov.“ egyik közlembeli számában szóvát azokat a felszólalásokat, amelyek egyes tanítók részéről a népok. törvényjavaslat tárgyában tartott tanácskozányon ellhangzottak. Idéz különösen Riszner József, Törköly József, Sárosy András, Kostyál Béla és Kropácsy István beszédeiből és „hazafias bukfenekzők“nek nevezi őket, akik a sovínizmus terén egymással lióztálnak. Persze a „Nár. Nov.“ embereinek más a szája-ize; de arról az illető tanítók nem tehetnek; ha pedig valaki a politikai, nemzetiégi kizdőtőren bukfenekzet hány, ugy a „Nár. Nov.“ emberei azok, amiket ez nekik rajtnak kívül a „Hlas“ is szinte gyilkos realizmussal a fejűkhoz vágta. Ez a lap, ez a nagy lap, ez a világlap, amely az orosz-japán nagy viadalban is duntó szók vizs, olyformán, hogy minden japán győzelmet az oroszok diósségének számlájára ír, persze csak kiénylésszel beszélhet ennek ami kis hazánknak kulturumozgalmairól. Mit neki egy tanítói tanácskozány? Mit neki magyar tanítók pedagógiai véleménye, meggyőződése? Nos persze, a ki folyton bukfenekzezik, mint a „Nár. Nov.“, az végre is az egész világot bukfenekzezi látja.

— **A zsolnai állami főreáliskola** igazgatószága kizhírte teszi, hogy a fokozatos fejlesztés alatt álló zsolnai állami főreáliskolánál a jövő 1904–5. iskolai évben az öbédit osztály is meg fog nyílani.

— **Tanítók segélyozése.** A Wechsmann-féle alapítvány nemrég került szótosztás alá. Összesen 344-en részesültek ebből évi 200 korona segélyben. Ezek között találják *Wiener-Jakab* szucsényai ny. igazg. tanítót, *Fischer Ferencz* Turában lakó ny. izraelita iskolai tanítót és *Kohn Jakab* volt stubnyafürdői tanítónak özvegyét, akik éltük fogytáig élvezik az évi 200 korona segélyját.

— **Telefon Zsolnán.** A telefonbevezetés munkálatai igen szépen haladnak Zsolnán. A küllő hálózat már készen van, a belsőnek készítését a múlt héten kezdték meg. Az előfizetők száma 28. Ennyit talán Turóczszentmártonban is össze lehetne hozni.

— **Olvasónők figyelmébe.** *Friedmann Mór* gyógyszerárban *Uttán* kaplathók: *Szajnye*, mely fellünlmálatlan, jóízű illó készítmény, mely a fogakat és foghúzt ápolja és állandó h sználát mellett biztosan elejét veszi minden fogtájának. Egy üveg ára 1 kor. 10 fillér. *Higanymentes arczkezes.* Arczkezesi szorpa szappan, mely az arczkezeseslet egyetemben, használati utasítás szerint alkalmazva viruló, bőle kinézését kilesztösz. *Egy téglgy kenőcs* ára 1 kor. *Egy drb szappan* ára 70 fillér.

— **Hazaifas ünnepség.** Privigye és Bajmőcz községek a Rákóczy-kor 200 éves fordulója alkalmából f. hó 10-én, mahez egy hétre, nagybörzsbásu ünnepséget rendeznek, amelyek részben Privigyen, részben Bajmőczon fognak lefolytani. Beszédet fognak tartani *Kiss Béla* magyarul, *Gregor Imre* pedig tótl. Este a bajmőczsi fűrdőben *Rébszi Viktor* fog felolvasást tartani, amelyet tízfizetések és táncmulatság fog követni. Elszállásoláslról és kocsiórlról a rendezőbizottság gondoskodik, de f. hó 6-áig jelentékní kell. Azoknak is, akik a Privigyen tartandó kőzedében részt akarnak venni.

— **A körnőcezbányai siketnema intézet** f. évi unius hó 29-én tartotta évszáo vizsgájt nagyüznam közönség jelenlétében. A vizsga *Náray-Szabó Sándor* dr. miniszteri biztos éhoklete mellett folyt le nagy érdeklődéssel és meg nagybör sikerrel, a mi tisztán *Herssich Kálmán* igazgatónak érdeme, ki rövid idő alatt — 1903 nov. 13. mostang — oly eredményt ért el, mely nagy szakképzettségéről és lankadatlan szorgalmáról tesz tanúságot. Az intézetnek az elmúlt iskolai évben 7 fű és 5 leánytanulója volt, kik közül 5 fű és valamennyi leány igen jól vált be, két fű pedig hiánytalanul találtat. Teljes elismerést illeti a felügyelő bizottságot buzgó elnökelvel, *Polgárosi Emil* polgármesterrel az éln. A közönség szives jóindulata ajánlják ezen emberbarát intézetet, mely öszszel már a második évtolyamot nyitja meg szerencséslen emberársaink művelődésére.

Szerkesztői üzenetek.

— **S. S. Sz.** Kíváncságra szertit fog történni. Amikor az új pénzüzetet megalkalassa elen szólóttunk föl, ez tisztán észlelődtél tetünk, mert ezt az intézetet ma sem tartjuk olyanok, amolyra szükség lenne. Közgazdasági szempontból fölösleges; politikai szempontból pedig határozottan káros. Aztan nincs is mit tagaraktunk. Igenis a Turóczy Kereskedelmi és Hitelintézetet feljük a ezáltal versengéstől. Ez az intézet, a melynek ön a hivatalnok volt, évtizedeken keresztül hazafias írányul teljesítette feladatát; most is ez teszi. Bölg közöndeválva van ennek a helybeli két nagyobb tótl pénzüzettel, mert állítsunk ennek mi magunk konkurenciát. Teljes meggyőződésünk, hogy amikor ennek az intézetnek érdekében áll szólóttunk föl, akkor is a *Kereskedők* szólóttak. Különbben béke szólnak? — **Vanki Hejben.** Most ismét bejött az ördög, amelynek ön festi. Különbben annak a tótelőttelünk annak nukteset! Isztanomban mindenki ismeri és így nem mondának semmi újtságot, ha ez lapunkban leírunk. Van itt más érdekesebb tárgy is, valogasson ezek közül. — **G. I. Tótróna.** Sajnáljuk, de a mi magus hó 15-én történt, arról június hó végén nem emlekedhetünk meg. Híreket írsunk, megegyezten kell tartatnunk. — **W. J. Szucsány.** Örvendek, hogy az ördöcmányt meg vet elégedve, de a díszeslett takarekoskodunk neki. Majd jövőre!

Felelős szerkesztő: **Berez Gyula.**
Főmunkatárs: **Bánfi János.**

Felhívás.

A „Turóczy magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság“ folyó évi június hó 25-iki igazgatószági ülése hozott határozat tólytan telkejtik az aláíró urakat, hogy az általuk joztant részvények számaloz képest tovaóbi 30% -ot f. evi június hó 20-ig Grossmann Armin igazgató által Turóczszentmártonban betétnyi, illetve az ő címzére beküldeni méltóztatnak.

Az igazgatószág.

A Richter-féle LINIMENTUM CAPS. COMP. Horgony-Pain-Expeller

egy régi kipróbált háziázer, a mely már több mint 33 év óta megbizható bedöröslőssé alkalmatlant kényvel, szaral és maghóttat.

Intés. Súlyabb utasatnak mit bevadásfakozó avatosak legyünk és csakis erődtet üvegoket dobozokban „Horgony“ vedjegyűvel is, a Richter-féle gyógyszerösszel fogadjunk el. — 80 f. 1 k. 40 f. és 2 k. árban a helybeli gyógyszerárban kapható. Főmunkatárs: **Török József** gyógyszerészd Budapestben.

Richter F. Ad. és társa, oeszer, és kir. udvari szálóttok. Rudofatt.

Videken kapható **Gazdik János** gyógyszerárban Körnőcezbányán, **Toperczer S.** „Mégvölty“ gyógyszerárban Turócz-Szt.-Mártonban és **Schönch Viktor** gyógyszerárban Znióváralján.

1904. El. 71.

Árlejtési hirdetmény.

A znióvárajai kir. járásbírósg hivatali és fogház-helyiségeknek 1905. évi fűtésére szükséges 102 köbméter bükfka, valamint a világításra szükséges 50 kg. kő- és 30 kg. faolaj, nemkülönben az ugyanazon évi könyvkötői munkálatok (körülbelül 10 könyv bekötésének) biztosítása czéljából alantirt kir. járásbírósg hiv helyiségeiben 1904. évi július hó 27-én délelött 9 órakor nyilvános szóbeli, illetőleg zárt ajánlati versenytárgyalás fog megtartatni.

A szállítás a fa felerészére 1905. évi január 1., a másik felerészére pedig 1905. október 1. napjára befejezendő. A könyvek 1905. márczius 1-ig bekötendő és a világítási anyag a szükséghez képest szállítandó.

Árlejtési szándékozók azzal hivatnak meg, hogy a fentebb kitett határidőig ajánlatukat írásban és minden cikkre külön is beadhatják és hogy a megkötendő szerződés az államkincstár részéről a felsőbb jóváhagyástól feltételezetten jut érvényre, míg az ajánlattevőt a szerződés aláírásával azonnal kötelezi.

A letendő bánatpénz a fa tekintetében 26 kor., a világítási anyag tekintetében 2 korona és a könyvkötői munkálatok tekintetében 2 kor.-ban állapították meg.

A részletesebb feltételek ezen királyi járásbírósg vezetőjénél bármikor a hiv. órák alatt megtekinthetők.

Znióvárajai, 1904. június 23.

Éder, kir. jbró.

ADAMCSIK KÁROLY
mosó- és ruhatisztító-intézete
Turócszentmárton.

Ajánlja magát a n. é. közönség figyelmébe, biztosítván a legkényesebb igények kielégítését. Vidéki megrendelések a legnagyobb figyelemmel és pontossággal intézettek el.

Kérjen mindenki
saját érdekében

Valódi Kathreiner-féle
Kneipp-maláta kávé

csak oly csomagokban, a melyek a Kneipp páter védjegyet és a Kathreiner nevet viselik, és kerülje gondosan a silány utánazok elfogadását.

Világhírű!

a „REKORD” festézeteli műintézet a kiválóan sikerült éremegyságu arzékepeiről, melyeket elismert művészek által készít. Számos (kir. közjegyző által hitelesített) elismerő levél a világ minden tájáról.

Elsőrangú képek árai:
Olaj, aquarell-és pastellfestésben fénykép árá 20 K.
Ittan 48—63 em. nagyságban
Legfinomabb kivitelű Brom, Platin és krétaráz 5 K.

Részletes árjegyzék bérmentve.
Egy életnagyságu festményt készítlnek mindenkinek teljesen ingyen, ha részlntkre 5 rendelést szerez és azokat egyenkint vagy egyszerre beküldi.

„REKORD” festézeteli műintézet
Budapest, VII., Rottenbiller-utca 16. sz.



PERLZWEIG J. órás és ékszerész Ruttka. Nagy raktár arany-és ezüstneműekben, fall-és seborákban.

A nagyérdemű közönség szives tudomására hozom, hogy mindennemű

tábla- és tükörüvegraktáramat

kibővittem, miáltal azon kellemes helyzetben vagyok, hogy ugy új épületek, mint egyes ablakok beivegezését, jutányos és legpontosabb kiszolgálás biztosítása mellett, elvállalok.

Wix Miksa

liszt-, fűszer-, csemege-, lüveg- és porcellán-kereskedő

Turócszentmárton.

Ájtók, ablakok, cserépkályhák és különféle faanyag

egy nagy lakóház átépítése következtében előso áron eladó. — Czím a kiadóhivatalban.

Épitkezés miatt csomagolópapirok és papirzacskók igen jutányos áron kaphatók Moskóczi Ferencz né kereskedésében Turócszmtárton.

2114/1904. sz.

Árverési hirdetmény.

Körmöczbánya sz. kir. és főbányaváros képviselő-testületének 1904. évi június hó 9-én 116. szám alatt hozott közgyűlési határozata alapján közhírré tétetik, hogy az alább nevezett majorságok s egyéb gazdasági tárgyak a folyó 1904. évi július 18-án d. é. 9 órakor a városháza nagytermében nyilvános árverés útján 1904. évi november 1-től hat évre bérbeadatni fognak.

Árverelők kötelesek az árverés megkezdése előtt a kikiáltási ár 10%,-ának megfelelő bánatpénzt az árverelő bizottság kezéhez letenni.

Az árverés csak szóbeli, — írásbeli ajánlatok figyelembe nem vétetnek

A bérbeadandó tárgyak részletes jegyzéke, az árverési feltételek és a szerződési tervezet a városi számvevőségél a hivatalos órák alatt betekintheők, hol egyszersmind szóbeli felvilágosítás is nyerhető.

A bérbeadandó tárgyak a következők:

1. Cseremosói malom.
2. Háji majorság és bartoskai korcsmaépület.
3. Alsóstubnyai majorság.
4. Mutniki "
5. Kolbai "
6. Pozseháji "
7. Szklenői "
8. Felsőstubnyai földbérlet.
9. Neuhoffi majorság.
10. Jánoshegyi Nassfeld-földek.
11. Körmöczbányai Tó (Teich) majorság.
12. Svábi földhaszonbérlet.

Körmöczbányán, a városi tanácsnál, 1904. évi június hó 28-án.

Palkovics Emil, polgármester.

Lamos Lajos
turócszentmártoni fűszer és gyarmatára kereskedésében jó házból való két fiu tanulóul azonnal felvétetik.

30 év óta elsőrangú gyarmatny! Evi gyártás 49 000 kertiápr.

Árjegyzék ingyen és bérmentve

Premiermüvek
EGER (Csehország)

SYEHLA JÁNOS
kárpitos és diszitómester Turócszentmárton
ajánlja a n. é. közönség figyelmébe
ujjonnan berendezett butorraktárát és temetkezési vállalatát.

Pontos kiszolgálás! Olcsó árak!

Nagy raktár: ércz- és fakoporsókban, szemfedelekben, koszorukban, szalagokban, valamint a temetkezéshez szükséges összes cikkekben.

Fontos felhívás a magyar mezőgazdákhoz!

Mintán az őszi trágyázáshoz Thomassalakot már most vesznek, ugy idejekorán beesés tudomásukra hozom, hogy az idén sokkal olcsóbbak az árak és kérem, hogy addig ne vásároljanak, míg hozzám kértset nem intéztek. A Magyarországon 25 év óta bevezetett és legmagasabb díjakkal kitiintetett „Löhero” jegyű **csehországi Thomassalak** a legjobb, leghatásosabb és a legolcsóbb foszforsavas műtrágya. A czirában oldható foszforsavtartalomert szavatosságot vállalunk, netani hiányt megterítünk. Továbbá jogában áll a vevőnek a próba-vegyelmezést a mi költségünkön Magyar-Óvárott fogadtatni.

Arajanlatokkal, szakmunkákkal és egyéb felvilágosítással a leglétsz. segesebben szolgál

László Marcell a csehországi Thomasmüvek oladási iródájának magyarországi vezérképviseleje. Budapest, VI., Teréz-körtút 22.
Óvatosodjunk külföldi Thomassalak-utánzatoktól.